

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Finis concionatoris persuadere. cap. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

ret in rusticis, & ipsis mulierculis, cum aliquam sibi factam iniuriam, ex qua vehementer doleant, eloquantur. Hæc in genere de sacra concionum eloquentia dicta sunt, sed in specie ad peculiare huius nostræ Rhetoricæ præceptiones descendamus, principium ab ipso fine sumentes.

Finis Concionatoris persuadere. Cap. XIII.

Idem omnino, qui Rhetorum plurimorum sententia, cuiuslibet oratoris est finis, auditorum scilicet persuasio, Christiano quoque ponitur Oratori: Cum enim a nobis initio dictum sit, non semel oratorem Evangelicū esse Dei instrumentum ad salvandas animas divini verbi ministerio, satis est per se manifestum ad eum pertinere, ita Dei verbum tractare, ut inde ad Christum animas adducere queat, & parare domino plebem perfectam, quod non nisi persuadendo consequitur. Sed utile erit quid nomine persuasionis intelligatur entius explicare. Persuasio tribus omnino partibus constat. Primum est, ut veritas aliqua ita proponatur, & argumentis confirmetur, ut mens auditoris assentiatur, & ipse intelligat id, quod Concionator vel amplectendum, vel fugiendum proposuit ita se habere, ut ille demonstravit. Secundum ut eiusdem voluntas ita verbis, & oratione confirmetur, ut penitus apud se statuat, id amplecti vel fugere, quod ratio sic esse faciendum ex concionatore cognovit. Postremo neque hoc satis est, nisi etiam ostendantur viæ, & præsidia, quibus uti debeat, ad rei executionem expedita ac prompta. Qui enim aliquid persuadere nititur nec præsidia docet, quibus commodè id assequatur auditor, similis est medico, qui velit agrotō suadere sanitatem, nec remedia afferat. Hoc ergo imprimis persuasum esse debet ipsi Concionatori, totum esse, ac solum Concionatoris negotium scilicet persuadere. Nam in hoc maximè prophana quoque Rhetorica a Dialectica differt, sapientum iudicio. Quod hæc propositum habet, quacunque de re dicere appositè ad probandum, illa appositè ad persuadendum. Siquidem satis habet Dialecticus ita dicere, ut res, de qua agitur, appareat digna fide, Rhetori autem id satis non est, nisi etiam ad opus perficiendum permoveat, cum id demum persuadere sit, ita rem argumentis tractare ad mentem edocendam, ut simul voluntas impellatur ad opus. Igitur perpusillum quiddam assequutum se putet, qui solummodo docuit, quia sæpè qui plura

Persuasio
tria includit.

Rhetorica
ac Dialecti-
ca discriminè.

sciunt, pauciora faciunt; tota victoria, ac totum huius facultatis momentum est in motu voluntatis, & efficaci persuasione. Ac proinde nequaquam officij sui partes explet. Concionator, nisi ad hunc finem spectet tota eius industria, & tendat oratio. Non est inquam (cum in hoc rei summa consistat, inculcandum est sepius) non est concionatoris varias doctrinas afferre, quibus morales, si temere ac nullo proposito persuasionis fine afferantur, nec prodest item temere varias scripturarum expositiones proponere, diuersasque Euangelij voces sine fructu expendere, multas Patrum sententias coacervare; Longe enim hoc abest a vero concionatoris officio, sed huius est id quod diximus, ut semper habeat ante oculos aliquid, quod persuadeat, ut Christus Apostolos docuit, cum dixit. Ego posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat: maneat dixit, non autem euanescat in plausus, & cum verborum sonitu præterfluat. Sit exemplum. Persuadere mihi est animo; Oratoris assiduitatem, & continuum orandi studium, Proponam ea ex scripturis, quæ hanc veritatem roborent, deinde argumenta depromam, quibus mens perfecte veritate hac informetur, ostendam quanta sit nobilitas, & felicitas cum Deo commu-nerè familiariter, in qua perfectissimi quique viri, quorum scriptura meminit, præcipui fuerunt, exponam quæ secum emolumenta afferat, curabo ut accedam voluntatis desiderium, ut amet, & amplectatur, tam sanctam consuetudinem, ut Deum tam gratam, sibi tam utilem ac iucundam faciat, proponam etiam usum, & praxim, & varias, ac multas occasiones quibus facile fiat, ut non solum in templis, & intra cubiculum, sed etiam inter negotia, & ubique, ac semper huic diuino exercitio more sanctorum animus assuescat, hoc demum modo dicat persuasisse, vel certè ad persuadendum accomodatè dixisse.

• *Iob. 15.*

Exemplum
persuasionis.

Obiectio, &
dilatatio.

Sed occurret nobis hoc loco aliquis. Esto requiratur illud sanè cum de virtutibus & vitijs oratio instituitur, alijsque de rebus ad actionem spectantibus, quid vero fiet, si tractandum erit Mysterium sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis Christi, & fidei dogmata explicanda si in genere didascalico habenda concilio? Primum aio in concionibus, quæ ad populum habentur, eligenda potius argumenta quibus tractentur, ea quæ pertinent ad mores ut conciliorum decreta, & Sanctorum dicta, exempla que docent, atque etiam ex ipsius artis oratorie apparet præceptis. Cum enim oratori etiam atque etiam considerandum sit apud quos dicat, cumque Euangelij præcones in his

his versentur causis, in quibus omnis res est illis cum populo, rota omnino popularis esse debet oratio, & vitiosa existimanda est, quæ a populari consuetudine abhorreat. Deinde affirmo etiam illa referri omnino debere ad persuasionem. Nam Dei & Christi notitia, ideo debet aperiri, ut ea percepta ad eius cultum, amorem, & obedientiam homines inducantur. Si de Beatitudine etiam agendum erit, si de pœnis inferni non sunt tractandæ quæstiones scholasticæ, quæ solam habent speculationem, sed excitandus auditor ad spem, & timorem. Et cum fidei dogmata tractantur, simul coniungi debent, quæ ad mores pertinent. Lege Prophetarum vaticinia, perlege Pauli Epistolas, & aliorum Apostolorum, pereurre omnes Sanctorum Patrum sermones ad populos, tum demum intelliges, vter operæ pretium magis faciat, qui arcana fidei dogmata, subtili disputatione exponit, an contra qui eadem morato genere dicendi ad suasionem, ac dissuasionem, ad morum, & vitæ institutionem accommodat. Tertio si quæ autem quæstiones sunt adeo speculatiuæ, ut vix possint ad actionem referri, eæ vel omnino attingendæ non sunt, vel leuiter admodum, nisi aut propter hereses, aut aliã ob causam ratio temporũ id requirat.

Vbi ergo delecta sit idonea persuasioni materia, tum est videndum, ut Partitio quoque eodem spectet. Deinde etiam singularum probationum habendus delectus, atque eæ conquiritur rationes, argumentationes, scripturæ autoritates, Patrum sententiæ, & alia huiusmodi, quæ possint lumen quidem intellectui afferre, sed magis voluntatem quo velis impellere. Eadem adhibenda in elocutionis delectu prouiso, quæ scilicet non langueat, sed habeat vim, feruorem, spiritum, ac neruos. Verba, compositio, stylus, figura, omnia denique tamquam media finem respicere debent; Quod faceret, non ineptus quis patronus in causa propria, & in qua de fortunarum suarũ summa, deque totius familiæ discrimine ageretur, id faciat Christianus orator, cui hominum salus, & Christi gloria pro ipso quod sustinet munere cordi esse debet. Ad id præstandum vtiliter, præter sanctitatem & bonam de Concionatore, opinionem, duo sunt necessaria, feruor spiritus, & vera eloquentia, quam Oratores antiqui ita definiunt, ut copiosè loquentem sapientiam esse dicant, quæ sanè duo linguis illis igneis, quas è Cælo die Pentecostes Apostoli receperunt, significantur. Eloquentia siue eloquens sapientia, sine charitate planè res mortua est, quam me quidem indice, si dicas gladium in manu furiosi, non errabis; spiritus sine sapientia, & eloquentia instar fortis

Omnia ad
persuasionem
ordinanda
sunt.

Act. 2.

Scopus concionis initio explicandus.

fortis viri est, sed inermis. Præter hæc maximè putarem è re, esse tum Concionatoris, tum auditorum ipso dicendi initio exponere, quidnam illud sit, quod persuadere velis, vt iam tum Auditor incipiat, vel affici, vel saltem eo cogitationem dirigere, quo Concionator orationem conuertit: Quem locum habere in meditatione illud præludium, quod noster B. P. Ignatius in libro exercitiorum spiritualium vocat Petitionem eius rei, quæ meditando assequi cupimus, docetque tantum habere momenti, vt ex ea pendeat meditationis fructus, eundem arbitror plañe in Concione locum habere, vt Concionator sibi populoque proponat, non solum qua de re sit dicendum, sed ad quid persuadendum, & efficiendum tota illa dictio referatur. Hoc ipsum & ratione, & experientia magistra didici, summi esse momenti. Sicut enim vagetur necesse est nauta, cui soluenti non certus propositus est portus, quem prius animo, quam remigio capiat, contra vero recta tendat, qui quò tendit, initio non ignorat, ita & orator & audientes celerius peruenient, quando intelligunt, quo eundum sit, eoque à principio properabunt. Certè qui in incertum verba disperdunt, videntur mihi ad inane auram rete prædicationis extendere, quod si fortè aqua rete contingat, eos cum Vgone Cardinale crediderim, non pisces, sed ranas expiscari coaxantes, qui si ea re contenti sint, citra animorum permotionem, intelligant se etiã Ethnicorum Rhetorum, & iudicio, & exemplis condemnari, nedum Sanctorum Patrum autoritate explodi.

Quatuor errores contra finem persuadendi.
 Cap. XIV.

In tota concione persuasio locum habeat.

His ita constitutis, facile quis intelliget, Quatuor præteris errores aliquorum, qui ab his quæ dixi, hoc etiã vera concionantis lege longè aberrant. Primo nullo modo placeat, quod plerique faciunt, vt in tota priore concionis parte quæstio aliqua speculativa tractetur, non ad persuadendum, quidpiam accommodata, sed quæ soli seruiat menti pascenda, & in posteriore dein aliqua afferantur documenta moralia. Nam & prior pars quoad eius fieri potest, debet ad persuasionem dirigi, vt simul intellectus doceatur, & afficiatur voluntas. Si autem tota pars prior in speculationibus consumatur ad informandos mores, quod est caput rei, parum relinquitur spatij, idque solum, quo defatigati auditores non nisi concionis finem